

на шостий технологічний уклад. Про шостий технологічний уклад України говорити рано. Частка технологій п'ятого укладу у нас поки що становить приблизно 10%, та й то тільки в найбільш розвинених галузях, більше 50% технологій відноситься до четвертого рівня, а майже третина – і зовсім до третього. Звідси зрозуміло яка складність стоїть перед вітчизняною наукою і технологіями. Тому, головним завданням повинно стати керівництво науково-технічною політикою, щоб забезпечити входження України у шостий технологічний уклад. Для цього потрібно формування основних принципів науково-технічної політики України; модернізація української економіки, пов'язаних з підготовкою кадрів.

Потрібно забезпечити якісний прорив, скориставшись власними напрацюваннями та досягненнями вчених, вийти на новий рівень. Інноваційний процес – свого роду безперервний конвеєр генерації нових знань та їх використання для виробництва наукоємної продукції, що включає фундаментальні, пошукові і прикладні дослідження, розробку технологій, створення і промисловий випуск наукомісткої продукції [3]. У тому числі – з залученням венчурного капіталу і на основі державно-приватного партнерства.

Зарубіжні аналітики, учні та послідовники М. Кондратьєва – сходяться на думці, що світова економіка сьогодні переживає завершення чергового “кондратьєвського” циклу. Він залишиться в пам'яті як час не тільки великих економічних потрясінь, але й кардинальних соціальних і політичних змін. Більш того, він породив перерозподіл влади і впливу між регіонами, групами країн та окремими державами. З урахуванням цих обставин входження України в шостий технологічний уклад не самоціль, а питання виживання, розвитку економіки, забезпечення безпеки та міжнародного статусу країни, досягнення високого рівня добробуту та підвищення якості життя населення країни.

1. Мунтіян В.І. Основи теорії інформаціогенної моделі економіки. – Київ: Видавництво “КВІЦ”. – 368 с.:10 іл. 2. Інновації: проблеми науки і практики. Монографія. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2006. – 336 с. 3. Інноваційна стратегія українських реформ / Гальчинський А. С., Геєць В. М., Кінах А. К., Семиноженко В. П. – К.: Знання України, 2002. – 336 с. – Бібліогр.: С. 313-326.

І.Б. Синишин

Національний університет “Львівська політехніка”

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

© Синишин І.Б., 2011

Світовий досвід найбільш розвинених країн свідчить про те, що найефективнішим шляхом розвитку національної економіки є інноваційний. Статистика засвідчує, що частка високотехнологічної продукції у експорті країн світу в середньому становить 21%, а у деяких найрозвиненіших країнах – понад 40%. В Україні цей показник рівний 5%. Дана статистика яскраво ілюструє поточний стан справ у впровадженні інновацій в Україні. У зв'язку з цим, перед керівництвом країни та науковцями постає проблема у розробці ефективних заходів, котрі дозволять Україні стати на інноваційний шлях розвитку та повністю реалізувати наявний ресурсний потенціал. Серед найбільш ефективних та актуальних для України заходів можна виділити:

- вдосконалення нормативно-правової бази;
- розвиток ефективної мережі трансферу технологій;
- податкові та митні пільги для інноваційно-активних підприємств;
- надання “дешевих” кредитів для реалізації інноваційних проектів[1-3].

Реалізація вище перелічених заходів дозволить створити в Україні цілісну національну інноваційну систему. Розглянемо детально суть поняття “національна інноваційна система” та роль перелічених заходів у її формуванні.

Протягом двох останніх десятиліть економіка України розвивалась, в основному, за рахунок дотацій із державного бюджету і технологій, розроблених і впроваджених за часів Радянського союзу. Як свідчать економічні результати даного періоду – це шлях в нікуди. Тому, для підвищення ефективності функціонування економіки України, надзвичайно актуальним постає питання формування національної інноваційної системи (НІС), котра забезпечить взаємодію наукових організацій, вищих навчальних закладів, інноваційних і виробничих підприємств.

Авторами концепції НІС є група західних економістів (Фрімен К., Лундвалл Б., Нельсон Р., Росенберг Н., Меткальф С.), які в 80-90-х роках ХХ ст. майже одночасно розпочали роботу з формування сучасної теорії інноваційної діяльності та розробили її загальні методологічні принципи, а саме:

- слідування ідеям Й.Шумпетера стосовно конкуренції на основі інновацій і наукових розробок у корпораціях, як головного фактора економічної динаміки;
- визнання особливої ролі знання в економічному розвитку;
- розгляд інституціонального контексту інноваційної діяльності як фактора, що впливає на її зміст та структуру. Коли знання стають економічним ресурсом, а інформаційні технології повністю замінюють світову систему економіки, саме такий перехід до вивчення інноваційних процесів стає принципово важливим [3, с. 41].

Таким чином, НІС – це система, основним завданням якої є створення, розповсюдження та використання у народному господарстві нових знань і технологій.

Вперше питання про створення НІС в Україні розглядалось у постанові КМУ №1174 від 28.07.2003 р. “Державна програма розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки”. Згідно даного документу, мета реформування системи управління промисловістю полягає в удосконаленні механізмів ринкової самоорганізації та створенні повнофункціональної ієрархічної системи, спроможної забезпечувати ефективне державне регулювання її розвитку на всіх етапах інноваційно-інвестиційного циклу в умовах ринкових відносин[4].

Ідеї даної постанови, у випадку їх реалізації, могли сформувати в Україні НІС європейського зразка, коли наука і бізнес тісно пов’язані і результат їхньої взаємодії відображається у рості економіки і соціальних стандартів, результатами чого є: створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, ріст ВВП, підвищення ефективності використання ресурсів, покращення екологічної ситуації в країні тощо. Однак дана програма, як і більшість їй подібних, не була реалізована і процес створення НІС в Україні необхідно починати з основи – формування законодавчої бази, котра координуватиме взаємодію наукових організацій, вищих навчальних закладів, інноваційних і виробничих підприємств.

Питання інноваційної діяльності в Україні регулюються рядом законів, зокрема: ЗУ “Про інноваційну діяльність”, ЗУ “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, ЗУ “Про інвестиційну діяльність”, ЗУ “Про наукову і науково-технічну діяльність”, ЗУ “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” та ряд інших нормативно-правових актів, загалом близько 200 документів. Основна проблема даних законодавчих актів полягає в тому, що кожен з них контролює діяльність лише частини учасників інноваційного процесу, однак відсутній єдиний, загальнодержавний центр відповідальності, котрий повинен коригувати діяльність всіх учасників інноваційного процесу. Таким координуючим центром в Україні може стати Державне агентство України з інвестицій та інновацій. Для успішної реалізації такої ідеї необхідно прийняти Закон, котрий би чітко визначав функції даної установи та надавав їй необхідних повноважень для створення ефективної НІС.

Наступним етапом створення ефективної НІС в Україні повинен бути розвиток ефективної мережі трансферу технологій. Мережа трансферу технологій допомагає зібрати в одному місці інноваційні пропозиції та замовлення. Фактично, така мережа – це посередник, який допомагає покупцю інноваційного продукту знайти його продавця. На даний момент в Україні діє Національна мережа трансферу технологій (НМТТ), яка за принципами організації своєї роботи відповідає всім європейським стандартам. Учасниками та партнерами НМТТ є університети, науково-дослідні інститути, венчурні компанії, бізнес-інкубатори, наукові парки, консалтингові компанії тощо. Поточні тенденції розвитку НМТТ можна оцінити як позитивні, тому цей елемент НІС не потребує кардинальних змін, а лише подальшої підтримки та розвитку наміченим курсом.

Вдосконалення нормативної бази та створення національної мережі трансферу технологій сприятиме активізації інноваційних процесів в Україні, однак слід враховувати, що далеко не кожне підприємство в Україні має можливість вкладати значні кошти в інновації, тому перед керівництвом країни постає завдання стимулювання підприємств до активізації інноваційної діяльності. Основними заходами для досягнення цієї цілі є митні та податкові пільги, а також надання “дешевих” кредитів. Розглянемо кожен з цих заходів.

На даний момент в Україні не діють митні та податкові пільги для інноваційно-активних підприємств (виключення становлять технопарки), хоча норма про звільнення від сплати ввізного мита на сировину, устаткування, обладнання, комплектуючі та інші товари (крім підакцизних товарів), які не виробляються в Україні або виробляються, але не відповідають вимогам проекту та перелік податкових пільг існували у першій редакції ЗУ “Про інноваційну діяльність” [5]. Дані статті було виключено ЗУ “Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2005 рік” та деяких інших законодавчих актів України” [6]. Поточна ситуація вимагає поновлення дії даних статей, що сприятиме активізації інноваційної діяльності підприємств.

Однак найефективнішим способом стимулювання інноваційної активності вітчизняних підприємств є надання пільгових кредитів. На даний момент діє Українська програма підвищення енергоефективності – це кредитний продукт, розроблений Європейським Банком Реконструкції та Розвитку (ЄБРР), для українських приватних підприємств будь-якого сектору економіки, котрі прагнуть здійснити інвестування у підвищення ефективності використання енергії чи створення джерел відновлюваної енергії – інвестиції, результатом котрих буде скорочення споживання енергоносіїв, збільшення їх виробництва чи більш ефективне їх використання. Враховуючи енергетичну залежність України від імпортованої сировини, орієнтація даної програми саме на енергоощадність та енергоефективність повністю себе виправдовує.

22 березня 2011 року стало відомо, що уряд виділив 765,2 млн. грн. на здешевлення кредитів для інвестиційних та інноваційних проектів в реальному секторі економіки. Дані кошти будуть використані для покриття відсотків за кредити для підприємств, які будуть відібрані на конкурсній основі. Залишається лише надіятися, що дані кошти будуть витрачені ефективно, а отримані результати спонукатимуть уряд до подальшого виділення коштів на такі цілі.

1. Андрушко Н. І., Гориславець П. А. Проблеми та перспективи впровадження моделі інноваційного розвитку в Україні // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008, вип. 18.5. – с. 278 – 283.
2. Канафоцька Г. П. Стан і перспективи розвитку інноваційних процесів в Україні // Журнал інноваційної палати України. – 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nanoinnovation.livejournal.com/2304.html>
3. Нетудихата К.Л., Ципліцька О.О. Методологічні питання формування національної інноваційної системи. – Наукові праці. – 2007, вип. 51, том 64. – с. 40 – 44.
4. Постанова КМУ №1174 від 28.07.2003 р. “Державна програма розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки”.
5. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 04.07.2002 № 40-IV // Відомості ВРУ. – 2002. – № 36. – с. 266.
6. Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2005 рік” та деяких інших законодавчих актів України” від 25.03.2005 № 2505-IV // Відомості ВРУ. – 2005. – №17, №18-19. – с. 267.